

вимоги (1), винагорода (1), витримка (1), влада (1), гроші (2), зовнішність (3), можливості (3), оцінка поведінки (1), перебування у середовищі (1), право бути признаною суспільством (6), слава (1). До асоціацій по даній категорії для групи батьків характерні такі: виділятися з натовпу, а не бути таким як усі(2), винагорода (1), вміння вести діалог (3), критичне мислення (1), право на можливості (1), право на самореалізація (2), розсудливість (2), стосунки з оточуючими (1).

Виходячи з вищесказаного, можемо говорити про те, що покладена в основу дослідження гіпотеза про те, що існують відмінності в уявленнях про психологічні права особистості у свідомості підлітків та їх батьків, підтвердилась.

Список використаних джерел

1. Бедь В. В. Юридична психологія: Навч. посіб. — 2-ге вид., доп. І переробл. — К.: МАУП, 2004. — 436 (див. Психічні процеси; правова соціалізація)
2. Психологія : Навчальний посібник / Винославська О. В., Бреусенко-Кузнєцов О. А., Зливков В. Л., Апішева А.Ш., Васильєва О. С. - К.: Фірма "ІНКОС", 2005.- 351 с.
3. Оліфірович Н. І., Зінкевич-Куземкіна Т. А., Велента Т. Ф.. Психологія сімейних криз. - СПб.: Речь. - 360 с., 2006
4. Психодіагностика. Теорія и практика : учебник для бакалавров / под ред. М. К. Акимовой. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2016. — 631 с. — Серия : Бакалавр. Углубленный курс.
5. Петренко В. Ф. Основы психосемантики. — 2-е изд., доп. — СПб.: Питер, 2005. — 480 с.: ил. — (Серия «Классический университетский учебник»).
6. Петренко В. Ф. Психосемантика сознания. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. — 208 с.
7. Паутова Л. А. Ассоциативный эксперимент. — С. 149-168.

ОСОБЛИВОСТІ ЕТНІЧНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Марина Горохівська
студентка 25 групи
соціально-психологічного
факультету

Науковий керівник:
асистент кафедри теоретичної
психології та психології розвитку
О.Г.Шмиглюк

Етнічним стереотипом являється сукупність уявлень етносу про якості, які є властивими для представників протилежних етнічних спільнот. Вони не існують у свідомості окремої людини, вони існують у групі людей, а також можуть бути позитивно чи негативно забарвленими. Етнічні стереотипи розпочинають формуватися ще у

ранньому дитинстві, коли у дитини ще на підсвідомому рівні формуються уявлення про існування етносів та їхню різноманітність.

У своїх роботах Т.Г Стефаненко виділяє два види етнічних стереотипів: аутостереотип та гетеростереотип. Перший складається із уявлень людей про самого себе та інших представників своєї національності. Другий складається з уявлень про людей інших національностей[1].

Як вже зазначалося раніше, етнічний стереотип найчастіше виникає не як результат власного досвіду спілкування індивіда, його практики, а як стан, що розділяється більшою частиною соціуму, в якому індивід проживає. Таким чином, позитивне або негативне ставлення ґрунтується на прийнятті традицій своєї соціальної групи.

Метою нашого дослідження було виявлення особливостей етнічних стереотипів у підлітковому віці. Вибірку склали 50 респондентів (чоловіки та жінки віком 15 до 16 років). Кожний досліджуваний оцінював характеристики різних етнічних груп, зокрема українців, поляків, росіян та канадців. Також вивчалися соціально-психологічні чинники формування етнічних стереотипів (батьки, друзі, вчителі/керівники та ЗМІ).

Особливості сприймання досліджуваними української етнічної групи

Отримані в ході дослідження дані піддавалися факторизації, що дало можливість виділити два фактори. Перший фактор «сумлінність» (говорить про формування у респондентів певного уявлення про якісне виконання обов'язків) описує 60,24 % дисперсії, Другий фактор «забезпеченість усім необхідним» (можливість розвиватися у суспільстві відповідно до його вимог) - 5,88 % дисперсії.

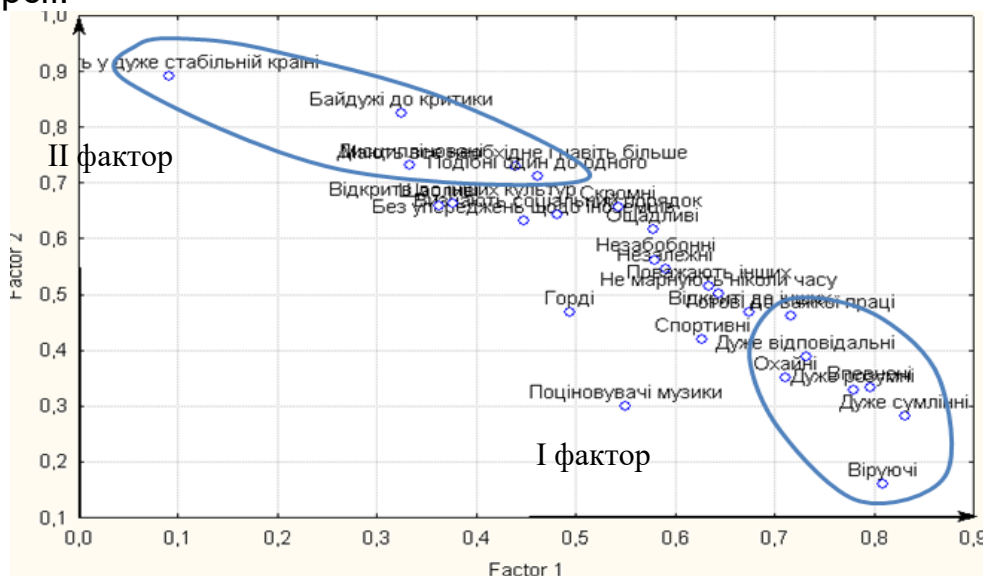


Рис.1. Особливості сприймання досліджуваними української етнічної групи

До першого фактору увійшли такі значимі конструкти як : віра (0,80), впевненість(0,79), відповідальність(0,73), сумлінність(0,83), освіченість (0,77), працьовитість (0,71), охайність(0,71) ; другий фактор вміщує такі конструкти як: байдужість до критики(0,82), забезпеченість усім необхідним (0,72), дисциплінованість (0,73), подібність один до одного(0,71).

Отже, у свідомості осіб підліткового віку представники власної етнічної групи представляються як сумлінні (говорить про те, що у респондентів формується уявлення про якісне виконання обов'язків), впевнені, відповідальні, освічені, охайні та працьовиті особи, які забезпечені усім необхідним (можливість розвиватися у суспільстві відповідно до його вимог), дисципліновані та подібні один до одного.

Особливості сприймання досліджуваними польської етнічної групи

Отримані в ході дослідження дані піддавалися факторизації, що дало можливість виділити два фактори: «щастя» описує 65,30 % дисперсії та «скромність» - 5,44 % дисперсії

До першого фактору увійшли такі значимі конструкти як: гордість (0,76), незалежність(0,74), віра(0,75), ощадливість(0,73), повага до інших(0,71), щастя (0,79), стабільність у країні(0,76); другий фактор вміщує такі конструкти як: музичні цінності (0,80), байдужість до критики (0,78), ощадливість у часі (0,77), сумлінність (0,75), достатня забезпеченість (0,76), охайність (0,72).

Отже, представники польської етнічної групи сприймаються як горді, незалежні, віруючі, ощадливі, щасливі, проживаючі у стабільній країні люди, які байдужі до критики, сумлінні та достатньо забезпечені.

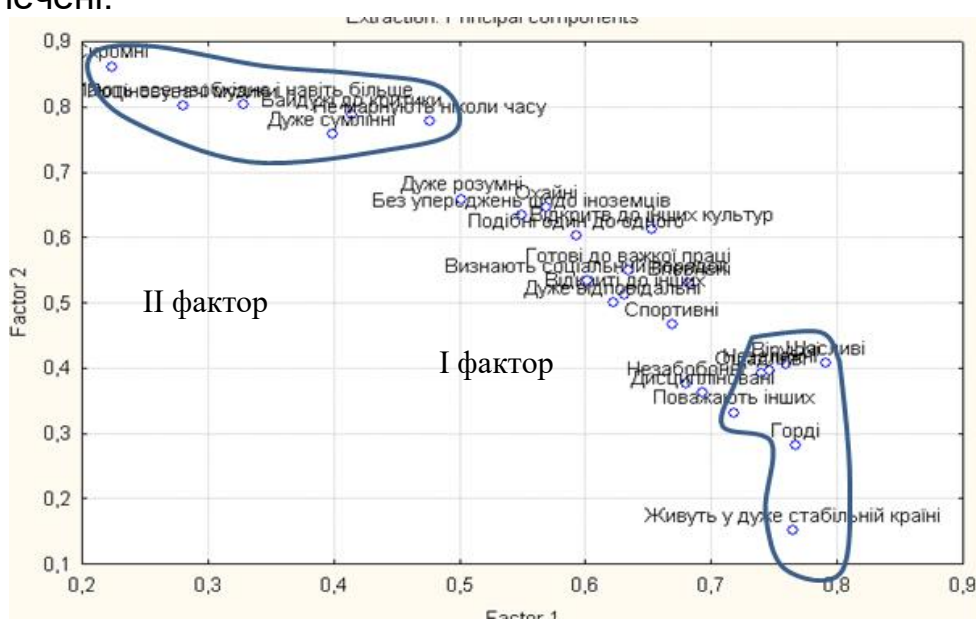


Рис.2. Особливості сприймання досліджуваними польської етнічної групи

Особливості сприймання досліджуваними канадійської етнічної групи

Отримані результати піддавалися факторному аналізу, що дозволило виділити два фактори. Перший фактор «стабільність у країні» описує 60,52 % дисперсії, Другий фактор «незабобонність» - 6,04% дисперсії.

До першого фактору увійшли такі значимі конструкти як: незалежність (0,74), музичні цінності(0,81), відповідальність(0,70), сумлінність(0,72), ощадливість у часі (0,75), освіченість (0,73), щастя (0,80), стабільність у країні (0.85); другий фактор вміщує такі конструкти як : незабобонність(0,84), без упереджень щодо іноземців (0,73), відкритість до інших (0,76), скромність (0,77), достатня забезпеченість (0,76), охайність (0,72).

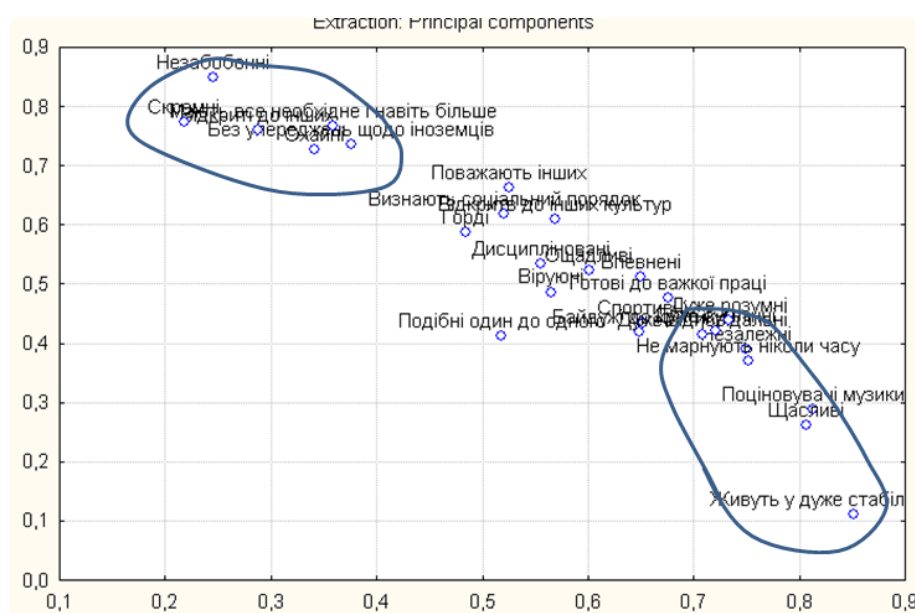


Рис.3. Особливості сприймання досліджуваними канадійської етнічної групи

Отримані дані свідчать про те, що досліджувані вважають канадійців незалежними, відповідальними, сумлінними, ощадливими у часі, освіченими, щасливими, скромними, достатньо забезпеченими, музичними, охайними людьми, які проживають у стабільній країні.

Особливості сприймання досліджуваними російської етнічної групи

Отримані результати піддавалися факторному аналізу, що дозволило виділити два фактори. Перший фактор «освідченість» описує 46,24 % дисперсії. Другий фактор «щастя» - 8,58 % дисперсії.

До першого фактору увійшли такі значимі конструктори як: незалежність(0,80), ощадливість(0,78), відкритість (0,85), відповідальність (0,83), бережність у часі(0,83), сумлінність (0,82), освідченість (0,86), визнання соціального порядку (0,74), відкритість до інших культур (0,76), повага до інших(0,84), готовність до праці(0,83), охайність (0,73); другий фактор вміщує такі конструктори як: подібність один до одного (0,81), щастя (0,91), стабільність у країні (0,85).

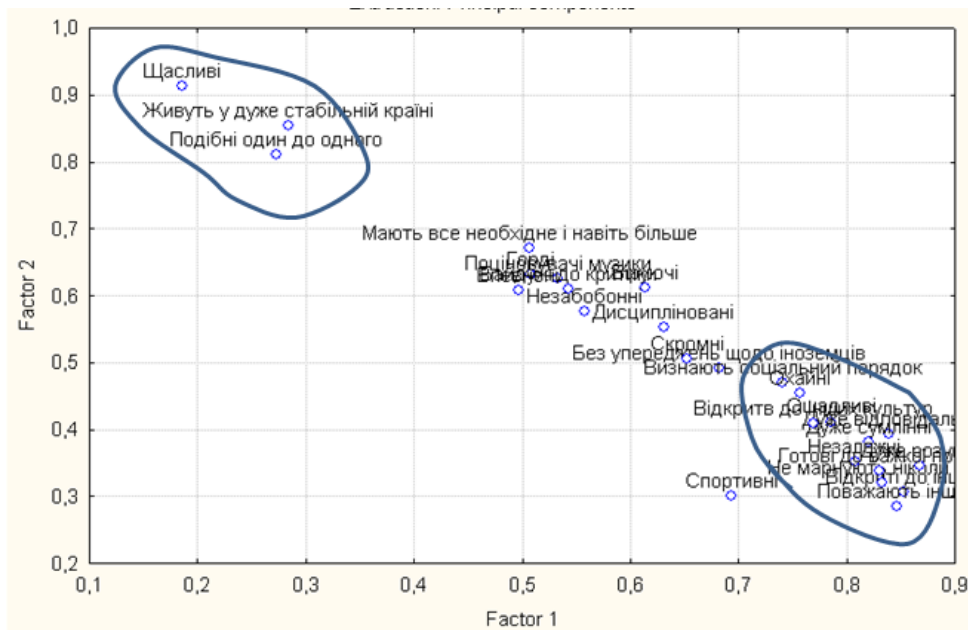


Рис.4 Факто Особливості сприймання досліджуваними канадійської етнічної групи

Отже, не дивлячись на ситуацію, яка існує в країні («російсько-українська війна»), досліджувані вважають росіян як таких, що незалежні, ощадливі, відповідальні, сумлінні, відкриті до інших культур, поважливі до інших, готові до тяжкої праці, охайні, щасливі, живуть у стабільній країні.

Також важливим етапом нашого дослідження було виявлення чинників, що впливають на формування етнічних стереотипів (табл.1.)

Як бачимо з отриманих даних, найбільш вагомим соціальним чинником, який впливає на думки досліджуваних щодо етнічно-культурних питань виявилися ЗМІ (66,5%), середній рівень впливу мають батьки (60,5%) друзі(61,5%) та вчителі (61,2%).

Таблиця 1.

Соціально-психологічні чинники формування етнічних стереотипів у підлітковому віці

Соціальні агенти	Загальні показники по досліджуваним (%)
Батьки	45,4%
Друзі	44,8%
Вчителі/керівники	78%
ЗМІ	70%
Рівень впливу думки оточуючих на досліджуваних	
Батьки	60,5%
Друзі	61,5%
Вчителі/керівники	61,2%
ЗМІ	66,5%

Таким чином, на основі якісного та кількісного аналізу результатів проведеного дослідження, ми можемо зробити наступні висновки:

В процесі взаємодії людини з оточуючим середовищем, під впливом інформації, яку вона отримує відбувається формування певної сталої думки щодо себе, свого місця у спільноті та щодо своєї та інших національностей/етнічних груп. Власне така позиція і визначає надалі спосіб взаємодії особи з оточуючим світом, особливості сприйняття етнічних груп та їх представників, що у психологічній науці визначається як етнічний стереотип.

Для стереотипу характерна ригідність, зміни можуть відбутися тільки в ході глобальних суспільних і соціальних процесів

Особи підліткового віку позитивно ставляться як до власного етносу так і до представників інших етнічних груп.

Для підліткового віку найзначимішим соціальним чинником у процесі формування етнічних стереотипів є засоби масової інформації

Список використаних джерел

1. Стефаненко Т. Г. Етнопсихология: практикум: Учебное пособие для студентов вузов / Т. Г. Стефаненко., 2006. – 201 с.
2. Шмиглюк О. Г. Дослідження проблеми етнічної самосвідомості у психології. Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук / О. Г. Шмиглюк. // Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції.. – 2017. – С. 3.